

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน Determining the Causal Factors Driving the Community Plan for Sustainable Development

ชมพูนุท เมฆเมืองทอง¹

Chomphunut Makemuengthong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ 3 ตัว ตัวแปรคั่นกลาง 3 ตัว และตัวแปรตาม 1 ตัว เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 7 ชุด เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ด้วยโปรแกรม LISREL 8.72 ผลการวิจัยพบว่า โมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 17.02$, $df = 13$, $p = .05$, $RMSEA = .03$, $GFI = .99$, $AGFI = .98$) โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ 37% ตัวแปรเชิงสาเหตุที่ส่งผลทางตรงต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การขับเคลื่อนโดยการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (0.31) ทุนทางชุมชน (0.20) การมีส่วนร่วมของชุมชน (0.18) และการประสานภาคีความร่วมมือ (0.18)

คำสำคัญ : แผนชุมชน ; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine causal factors regarding the community plan to drive sustainable development. Research subjects consisted of 400 Maha Sarakham and Kalasin community leaders by simple random sampling method. The model consisted of three independent variables, three mediator variables and one dependent variable. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire, composed of seven main parts. The survey was conducted via both online survey and questionnaires. The LISREL version 8.72 was used to analyze the linear structural equation model. Research results show that the causal model of community plan driving movement processes to sustainable development fits the empirical data ($\chi^2 = 17.02$, $df = 13$, $p = .05$, $RMSEA = .03$, $GFI = .99$, $AGFI = .98$). The model can explain the 37% variance in community plan processes driving sustainable development. The causal variables which had direct effect on determining the community plan driving movement processes on sustainable development were: community development activities (0.31) community capital (0.20) community participation (0.18) and coordinating cooperative efforts (0.18).

Keywords : Community Plan ; Sustainable Development

¹ ค.อ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รับต้นฉบับ 9 มกราคม 2558 รับตีพิมพ์ 28 กุมภาพันธ์ 2558

บทนำ

ในปัจจุบันปัญหาการมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ได้แพร่กระจายไปสู่บุคคลทุกกลุ่มในสังคมไทย และถือเป็นปัญหาที่มีการหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาของกลุ่มภาคเกษตรกรรม ซึ่งถูกนิยามว่าเป็นกลุ่มคนยากจน แต่หากวัดความยากจนจากการมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายคงไม่ได้หมายความว่าเกษตรกรเหล่านั้น เพราะคนไทยจำนวนมากถูกรบงาบทางความคิดให้อยากร่ำรวย อยากบริโภค ด้วยการดิ้นรนแข่งขัน และเป็นหนี้สินมากขึ้น นดังที่สมพงษ์ จิตระดับ สุธงศวาทิน (2549 : 5) กล่าวว่า ได้มีความชัดเจน ความมุ่งมั่น เพื่อการลงตัวอย่างเหมาะสมกับสังคมไทย ด้วยการรื้อฟื้น “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแกนความคิดทางสายกลางของการพัฒนาและการบริหารประเทศที่มุ่งหวัง “ความพอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี”

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ทรงคุณค่ามากที่สุด ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 มีใจความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป หากมุ่งแต่จะสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้น ให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวในที่สุด...” (สำนักงานคณะกรรมการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2552 : online)

วิทยาการ เศรษฐกิจ (2550 : 2 - 3) กล่าวว่าความยากจนในปัจจุบันเกิดจากการรอบคอบคิดเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกที่อธิบายว่า ประเทศสังคมเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นประเทศยากจนล้าหลังที่ต้องได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาเศรษฐกิจแบบทุน จึงมีส่วนสำคัญทำให้คนส่วนหนึ่งยากจนลง และเป็นผู้สร้างความยากจนยุคใหม่ขึ้น เพราะไม่

ได้พัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ให้เข้มแข็ง จึงเป็นการให้ประโยชน์กับทุน มากกว่าที่จะกระจายสู่คนส่วนใหญ่ ยิ่งพัฒนา ยิ่งเกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูง เกิดปัญหาการมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เกิดการเปลี่ยนวิถีการทำเกษตร แบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อกินเพื่อใช้ไปเป็นการปลูกพืชเดี่ยว เพื่อขายหาเงินไปซื้อของกินของใช้ เปลี่ยนมาพึ่งพาการใช้เงินและระบบตลาดที่มีลักษณะผูกขาดมากขึ้น เกิดการทำลายวิถีชีวิตชุมชนแบบยอมรับกรรมสิทธิ์ร่วมในเรื่องป่าไม้ ที่ทำกิน ทรัพยากรต่างๆ และการอยู่แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ไปเป็นวิถีชีวิตแบบการแข่งขันทรัพยากรไปเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน เพื่อแสวงหากำไรสูงสุดและการบริโภคสูงสุด และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อม แหล่งทำมาหากิน และยังชีพที่คนในชนบทเคยอาศัยทำมาหากินแบบเพียงพอ คนถูกกวาดต้อนให้เข้าสู่ระบบผลิตทุนนิยมผูกขาด ปัญหาจากการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มประชาชนภาคเกษตรกรรมกลายเป็นคนยากจน ดังที่ ประเวศ วะสี (2530 : 35) กล่าวว่า จนถึงขั้นต้องกู้หนี้ยืมสินจากผู้อื่นมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันเนื่องมาจากการตกเป็นเหยื่อของลัทธิบริโภคนิยม วัตถุนิยมอย่างไร้ขอบเขตจำกัด การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนอย่างยั่งยืน ด้วยการแก้ไขที่วิถีคิด ทั้งด้านค่านิยม วิถีการผลิต และการบริโภคของคนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อม แหล่งทำมาหากินและยังชีพ และด้วยการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคมเกษตรแบบดั้งเดิม จึงเป็นการสร้างความมั่นคงของชุมชน ดังนั้น การแก้ไขวิถีคิดคือการสร้างกระบวนการของการเรียนรู้โดยเฉพาะเรียนรู้จากปัญหานั้นนำไปสู่แนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาจนเกิดเป็นแผนที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เรารู้จักกันในนามแผนชุมชน

แผนชุมชน จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ ปรับความคิดของคนในชุมชนให้ตรงกัน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน แต่ผลของการส่งเสริมให้เกิดแผนชุมชนขึ้นทุกหมู่บ้านก็ไม่ประสบผลสำเร็จนัก ดังที่สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร (2545 : 130) สรุปว่า การจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ที่อยู่กับปัญหาย่อมมีความเข้าใจปัญหาได้ดี และเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ หากมีเครื่องมือและการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การจัดทำ

แผนชุมชนพึ่งตนเองเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในการเป็นผู้ลุกขึ้นมาจัดการ ลงมือแก้ปัญหาของตัวเอง โดยมีกระบวนการจัดทำแผนเป็นตัวกำหนดทิศทางและอนาคตร่วมกัน กระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง จำเป็นต้องใช้การประสานการทำงานในลักษณะของภาคีหรือจากกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การทำงานในลักษณะของประชาสังคม ที่ทุกฝ่ายจำเป็นต้องเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ให้และรับกระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่การกำหนดปัญหาการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา สาเหตุของปัญหา การหาข้อมูลมายืนยัน สนับสนุนความรุนแรงหรือสาเหตุของปัญหา จากนั้นจึงค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกัน โดยมีระดับของการทำงานกล่าวคือ ในระดับที่คน ในชุมชนสามารถลงมือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง ปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการแก้ไข และปัญหาที่ใหญ่เกินกำลังของชุมชน ที่ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การขับเคลื่อนแผนชุมชนดังกล่าว จะเกิดผลสัมฤทธิ์หากให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างสมดุลภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่ สามารถนำมาใช้ได้เป็นอย่างดีคือแนวคิดการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Economic Development) ซึ่งจากรายงานของ World Commission on Environment and Development. (1984 : 14) กล่าวถึง การพัฒนายั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน พร้อมกับการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้เพิ่มขึ้น โดยที่แนวความคิดของการพัฒนายั่งยืนที่ใช้กันโดยทั่วไปจะเน้นการพัฒนาที่ให้คนรุ่นปัจจุบันได้รับสิ่งที่ต้องการ โดยไม่ทำให้ความสามารถของคนรุ่นลูกหลานในการได้รับสิ่งที่ต้องการลดลง ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของคนในรุ่นปัจจุบันต้องไม่ทำให้ความสามารถในการได้รับทรัพยากรของคนรุ่นต่อไปลดลง จึงเป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนด้วย Becky J. Brown และคณะ (1987 : 713-719) ได้เสนอความคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใน 3 มิติ คือ ระบบนิเวศ ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Edward B. Barbier (1987 : 110-116) ซึ่งได้เสนอแนวทาง การพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายใน 3 ระบบคือ ระบบทางชีววิทยา (Biological System) ระบบ

เศรษฐกิจ (Economic System) และระบบสังคม (Social System) โดยที่แต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนเองได้พร้อมกัน

ดังนั้น เพื่อให้นโยบายที่จะต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนของรัฐบาลโดยการใช้แผนชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนเกิดผลสัมฤทธิ์นั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การผลักดันนโยบายของรัฐให้เกิดมีประสิทธิผล และยังเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุขบนพื้นฐานความสมดุลภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นสมมติฐานเพื่อใช้ทดสอบความถูกต้องของทฤษฎีได้ว่า

1. ทูทางชุมชน (Cappita) การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commua) การขับเคลื่อนโดยประสานภาคีการพัฒนา (Network) และการขับเคลื่อน โดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (Activity) มีอิทธิพลทางตรงต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain)
2. ความพอเพียง (Suffic) ทูทางชุมชน (Cappita) ความปลอดภัยทางสังคม (Safety) และการขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (Activity) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) ผ่านการขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commua) และผ่านการขับเคลื่อนโดยประสานภาคีการพัฒนา (Network)
3. ความพอเพียง (Suffic) ทูทางชุมชน (Cappita) และการขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commua) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) ผ่านการขับเคลื่อนโดยประสานภาคีการพัฒนา (Network)
4. ความพอเพียง (Suffic) ทูทางชุมชน (Cappita) ความปลอดภัยทางสังคม (Safety) และความเข้มแข็งของชุมชน (Civilso) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Susain) ผ่านการขับเคลื่อนโดยดำเนิน

กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (Activity) และการขับเคลื่อนโดย
ชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Communi)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อน
แผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม
และกาฬสินธุ์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในจังหวัด
มหาสารคามและกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการ
สุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการ
ขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ

- 1) ปัจจัยการตระหนักในปัญหา
- 2) ปัจจัยความรู้ในภูมิสังคม
- 3) ปัจจัยความสามารถในการจัดการ

2.2 ตัวแปรต้นกลางเป็นปัจจัยเชิงเหตุและผลคือ

- 1) ปัจจัยการวางแผนชุมชน
- 2) ปัจจัยกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) ปัจจัยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

3) ตัวแปรตามเป็นปัจจัยผลลัพธ์ คือกระบวนการ
พัฒนาอย่างยั่งยืน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม
ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับใช้และพัฒนาเครื่องมือมาจากแบบสอบถามที่มีนัก
วิชาการได้ทำการศึกษาไว้แล้ว และนำเครื่องมือวัดตัวนั้นมาปรับข้อ
คำถามบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ศึกษาในครั้งนี้ ภายใต้
การควบคุม และให้คำแนะนำจากที่ปรึกษา ลักษณะของเครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคมและ
ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะ
ต่างๆ โดยให้เลือกคำตอบที่มีอยู่แล้วและเติมคำ ในช่องว่างที่

กำหนดให้

ตอนที่ 2 แบบวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อน
แผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. การหาคุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัย
กำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวัด โดยมี
ขั้นตอนดังนี้

1.1 เครื่องมือวัดทุกฉบับ ได้ผ่านการพิจารณา
ด้านเนื้อหา ความหมาย และ การใช้ภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ
ความครอบคลุมตามโครงสร้างของเนื้อหา ความสอดคล้อง
ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence
: IOC) ว่าข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัย ที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนแผน
ชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยผู้เชี่ยวชาญ

1.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการ
ตรวจสอบเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 30 คน (มนต์ชัย เทียนทอง. 2548 : 65)

1.3 จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าอำนาจ
จำแนกรายข้อโดยใช้เทคนิค (Item-Total Correlation)
โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมของ
แบบสอบถาม ด้านนั้น เลือกข้อที่มีค่าตั้งแต่ .2 ขึ้นไป

1.4 นำข้อที่ได้ตามเกณฑ์มาวิเคราะห์ค่าความ
เชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบัก

1.5 จากนั้นนำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอ
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อรับฟัง
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จนได้รับความเห็นชอบ จึงนำไป
จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวม
ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน
ดังนี้

4.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวม
ข้อมูล

4.2 เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูล จะดำเนินการ
เก็บข้อมูลโดยประสานงาน การเก็บข้อมูล

5. การจัดกระทำข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนิน

การตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบของเครื่องมือในแต่ละชุดโดยคัดเลือกข้อมูล ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์

5.2 ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน สำหรับเครื่องมือการวิจัยแต่ละชุด

5.3 นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย ซึ่งมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการทางสถิติ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

6.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

6.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ ใช้การตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง (Goodness - of - Fit Measure) เพื่อศึกษาภาพรวมของแบบจำลองว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด ผู้วิจัยใช้การยืนยันองค์ประกอบ (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบทฤษฎีว่าองค์ประกอบที่สนใจประกอบด้วยตัวแปรที่วัดจริงหรือไม่ ดังนี้ (Bollen. 2550 : 97)

1) ต้องยอมรับสมมติฐานว่า

$$H_0$$

ต้องการให้ p-value มีค่ามากกว่า .05

2) ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) ทหารด้วยค่าองศาอิสระหรือ df ต้องไม่เกิน 2

3) ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (Root Mean Square Residual : RMR) ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05

4) ค่า Largest Standardize Residual ต้องไม่เกิน 2

5) Q-Plot ต้องมีความชันมากกว่าแนวทแยง

6) ค่าการเปรียบเทียบระดับความสอดคล้อง (Comparative Fit Index : CFI) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index : GFI) และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.9 - 1.10

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามภาวะสันนิษฐาน กับข้อมูลเชิงประจักษ์

รูปแบบการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามภาวะสันนิษฐาน ผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดกระบวนการพัฒนาของประเทศไทยโดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า การพัฒนาที่สมดุลต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมโดยการใช้หลักการพึ่งตนเองที่เรียกว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainability) ที่แสดงให้เห็นว่า ภาพความยั่งยืนที่จะนำไปสู่สังคมที่ดีกว่านั้นต้องประกอบด้วย ความพอเพียง (Sufficiency) ทูทางชุมชน (Social Capital) ความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety) และความเข้มแข็งของชุมชน (Civil Society) จึงจะประกอบกันเป็นการพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งกระบวนการในการขับเคลื่อนผู้วิจัยใช้แนวคิดจากกรมพัฒนาชุมชนที่เสนอกิจกรรมพัฒนาชุมชนว่า แนวทางง่าย ๆ ในการนำแผนชุมชนไปใช้ให้เกิดประโยชน์มี 4 ข้อคือ 1) ชุมชนร่วมดำเนินการเอง 2) ประสานภาคีการพัฒนาทุกหน่วยงาน 3) ประสานแผนชุมชนกับแผนระดับตำบล ท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด และ 4) ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่า ตัวแปรที่จะส่งผลกระทบต่อขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนประกอบด้วย

1. ความพอเพียง : Suffic

2. ทูทางชุมชน : Cappita

3. ความปลอดภัยทางสังคม : Safety

4. ความเข้มแข็งของชุมชน : Civilso

5. การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง : Commu

6. การขับเคลื่อนโดยประสานภาคีการพัฒนา : Network

7. การขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน : Activity

8. การพัฒนาอย่างยั่งยืน : Sustain

ตัวแปรในลำดับที่ 1-7 นั้น ผู้วิจัยกำหนดให้องค์ประกอบของภาพความยั่งยืนที่จะนำไปสู่สังคมที่ดีกว่า คือ Suffic Cappita Safety และ Civilso เป็นตัวแปรสาเหตุ และกำหนดให้กระบวนการในการขับเคลื่อนแผนชุมชนคือ Commu Network และ Activity เป็นตัวแปรคั่นกลาง โดยกำหนดว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรมีองค์ประกอบของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบของ Sustain และกำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ทูทางชุมชน (Cappita) การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commu) การขับเคลื่อนโดยประสานภาคีการพัฒนา (Network) และการขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (Activity) มีอิทธิพลทางตรงต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชน สู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain)

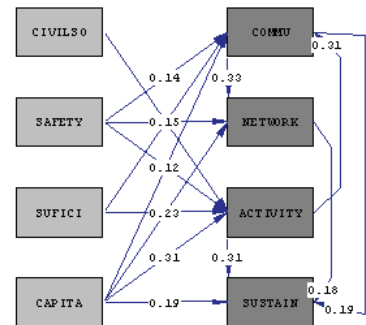
2. ความพอเพียง (Suffic) ทูทางชุมชน (Cappita) ความปลอดภัยทางสังคม (Safety) และการขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (Activity) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) ผ่านการขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commu) และผ่านการขับเคลื่อนโดยประสานภาคีการพัฒนา (Network)

3. ความพอเพียง (Suffic) ทูทางชุมชน (Cappita) และการขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commu) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) ผ่านการขับเคลื่อนโดยประสานภาคีการพัฒนา (Network)

4. ความพอเพียง (Suffic) ทูทางชุมชน (Cappita) ความปลอดภัยทางสังคม (Suffic) และความเข้มแข็งของชุมชน (Civilso) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) ผ่านการขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (Activity) และการขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commu)

การวิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามภาวะสันนิษฐาน กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ของ

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามสมมติฐาน กับความสอดคล้องตามข้อมูลเชิงประจักษ์ปรากฏดังในแผนภาพประกอบที่ 1

Chi-Square=17.02, df=13, P-value=0.19839, RMSEA=0.025

แผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามข้อมูลเชิงประจักษ์

จากแผนภาพประกอบที่ 1 จะเห็นว่า รูปแบบความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าดัชนีอัตราส่วนไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) 17.02/13 เท่ากับ 1.309 ซึ่งต่ำกว่า 3.00 ค่า P = 0.198 ซึ่งไม่มีนัยทางสถิติ และค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง ดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) 0.025 ซึ่งต่ำกว่า 0.06

นอกจากนี้ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน GFI = 0.99 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ด้วยค่าระดับชั้นความอิสระ AGFI = 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน CFI = 1.00 ซึ่งค่าดัชนี GFI และ AGFI มีค่าสูงกว่า 0.90 และเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า โมเดลตามสมมติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาว่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ RMSEA = 0.025 ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 0.06 แสดงว่า โมเดลตามสมมติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดีมาก โดยเฉพาะเมื่อค่า Goodness of Fit Index (GFI) ได้เท่ากับ 1.00

2. การวิเคราะห์ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อ

กระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งพบว่า มีความสอดคล้องกับตามข้อมูลเชิงประจักษ์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงนำเสนอผล การวิเคราะห์ค่าสถิติการวิเคราะห์อิทธิพล และเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง ปรากฏดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (N = 400)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสาเหตุ							
	Effect	Suffic	Cappita	Safety	Civilso	Commu	Network	Activity
Sustain $R^2 = 37$	DE	-	0.20**	-	-	0.18**	0.18**	0.31**
	IE	0.12**	0.24**	0.12**	0.06**	0.06**	-	0.08**
	TE	0.12**	0.44**	0.12**	0.06**	0.24**	0.18**	0.39**
Activity $R^2 = 36$	DE	0.23**	0.31**	0.12**	0.15**	-	-	-
	IE	-	-	-	-	-	-	-
	TE	0.23**	0.31**	0.12**	0.15**	-	-	-
Network $R^2 = 62$	DE	-	0.13**	0.21**	-	0.33**	-	-
	IE	0.07**	0.17**	0.06**	0.02**	-	-	0.10**
	TE	0.07**	0.30**	0.27**	0.02**	0.33**	-	0.10**
Commu $R^2 = 44$	DE	0.14**	0.40**	0.13**	-	-	-	0.31**
	IE	0.07**	0.10**	0.04**	0.05**	-	-	-
	TE	0.21**	0.50**	0.17**	0.05**	-	-	0.31**

จากตารางที่ 1 ได้แสดงให้เห็นสัมประสิทธิ์เส้นทางที่เป็นสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า สัมประสิทธิ์อิทธิพลจากตัวแปรสาเหตุไปยังตัวแปรผลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกเส้นทาง จาก 22 เส้นทาง ในส่วนสัมประสิทธิ์การทำนายพบว่าสมการที่มี Commu Network Activity Sustain เป็นตัวแปรตามตัวแปรผลสามารถอธิบายร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 44 ร้อยละ 62 ร้อยละ 36 และร้อยละ 37 และจากข้อมูลที่กล่าว ในตอนต้นว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์จึงสามารถอธิบายความสัมพันธ์

เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรในรูปของอิทธิพลได้ดังนี้

1. อิทธิพลทางตรง

1.1 ทูทางชุมชน (Cappita) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) ด้วยขนาดอิทธิพล 0.20 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

1.2 การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commu) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SUSTAIN) ด้วยขนาดอิทธิพล 0.18

จากผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพล

ทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเขียนสมการโครงสร้างด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่เป็นคะแนนมาตรฐานของตัวแปรผลในแบบจำลองได้ดังนี้

1. การขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustain) = 31 Activity + 20 Cappita + 18 Commu + 18 Network ; $R^2 = 37$

2. การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง (Commu) = 40 Cappita + 31 ActivityY + 14 Suffic + 13 Safety ; $R^2 = 44$

3. การขับเคลื่อนโดยประธานภาคีการพัฒนา (Network) = 33 Commu + 21 Safety + 13 Cappita ; $R^2 = 62$

4. การขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน (Activity) = 31 Cappita + 23 Suffic + 15 Civilso + 12 Safety ; $R^2 = 36$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

กระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีปัจจัยที่ส่งผลคือการขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน รองลงมาคือ ทุนทางชุมชน การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเองและการขับเคลื่อนโดยประธานภาคีการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ปัจจัยการวางแผนชุมชน ปัจจัยกิจกรรมการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เนื่องมาจากการนำแผนชุมชนไปใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มต้นจากการวางแผนในชุมชนที่ทุกคนในชุมชนต้องร่วมกันคิดวิเคราะห์และวางแผน ซึ่งการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้จาก การนำแผนชุมชนไปใช้ในการพัฒนานั้น ต้องดำเนินการในรูปกิจกรรมที่เรียนรู้จากทุนที่มีอยู่ในชุมชน และขับเคลื่อนแผนชุมชนด้วยการให้ชุมชนพัฒนาไปพร้อมกับการสร้างเครือข่ายการพัฒนา และปัจจัยการตระหนักในปัญหา ความรู้ในภูมิสังคม ความสามารถในการจัดการ มีอิทธิพลทางอ้อมการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการวางแผนชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอมรวิชญ์ นาคทรพ

และ ปิยะมาศ เม็ดโธสง (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การแกะสลักไม้ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การศึกษาปัญหาและความต้องการในชุมชนหนึ่ง ๆ จะเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์และสามารถใช้ข้อมูลนั้น ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ผู้ทำการศึกษาจะต้องรู้จักคุ้นเคยกับประชากรเป็น อย่างดี มีสัมพันธภาพกับประชากรอย่างใกล้ชิด เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพอที่จะทราบความรู้สึกและรู้ปัญหาที่แท้จริงที่ประชากรกำลังประสบอยู่และได้เสนอว่า ชั้นแรกของการศึกษาข้อมูลในลักษณะข้างต้น ควรจะเป็นการสร้างสัมพันธภาพกับประชากร ทั้งที่เป็นชาวบ้านและที่เป็นกลุ่มผู้นำ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ ยังต้องขยายสัมพันธภาพไปยังกลุ่มข้างเคียงของประชากรอีกด้วย

ผลการวิจัยที่พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มากที่สุดคือ การขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนนั้นชี้ให้เห็นว่า ความคิดริเริ่มของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชน โดยการช่วยกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ช่วยกันวางแผน และร่วมกันดำเนินการของประชาชน จะนำไปสู่การแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ตัวแปรทุนทางชุมชนก็ถือเป็นตัวแปรทางสังคมในการพัฒนาและขับเคลื่อนแผนชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทุนทางชุมชนมีความจำเป็นและมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคม ดังที่ สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 : 47) ระบุว่าทุนทางสังคมในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านการสร้างสภาพความพร้อมทางสังคมภายในชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน กล่าวคือ ถ้าภายในชุมชนใดมีทุนทางสังคมสูงคือ มีความพร้อมในด้านการจัดตั้งกลุ่มและเครือข่ายมีความไว้วางใจ มีบรรทัดฐานแห่งการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดผูกพัน มีความมุ่งมั่นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือรวมถึงเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ภายในชุมชนก็จะมีสภาพสังคมที่พร้อมจะพัฒนาในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ

วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์ และคณะ (2546) ได้ศึกษาเรื่องทุนทางสังคมในฐานะปัจจัย การผลิตของเศรษฐกิจชุมชนในบริบทประเทศไทย สิ่งที่เป็นรูปธรรมของเศรษฐกิจชุมชนกับแนวคิดทุนทางสังคมในประเทศไทย เพื่อศึกษาพลังของทุนทางสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน และได้สรุปผลการศึกษาไว้ตอนหนึ่ง ความว่า เศรษฐกิจชุมชนเป็นการรวมตัวของคนในชุมชน เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันเป็นเศรษฐกิจที่เน้นกระบวนการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก อาศัยฐานทรัพยากรในชุมชน โดยเริ่มต้นที่ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยการผลิตขนาดเล็กผลิตบนความพอเพียง เหลือบริโภคแล้วจึงขาย เป็นระบบเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วย สัจจะ ความดี ความมีเมตตา ความเอื้ออาทร และมุ่งการสร้างอำนาจต่อรองธุรกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น

เมื่อชุมชนมีทุนทางสังคมที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมในชุมชนที่ทำให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมแล้วหากมีการประสานภาคีการพัฒนาอย่างมั่งคั่งทำให้การขับเคลื่อนแผนชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากภาคีเครือข่ายจะเป็นกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่นำไปสู่การได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของสมาชิกซึ่งร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล สารสนเทศ ประสบการณ์ ที่นำไปสู่การค้นพบวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา ตลอดจนการพัฒนาชุมชนให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน และทรัพยากรเนื่องจากการได้รับการยอมรับจากสังคมที่กว้างขึ้น ดังผลงานวิจัยของชนิดา บุญญาศิริรักษ์ (2545) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อการพัฒนาในวิถีชีวิตของคอนจอนเมือง : ศึกษากรณี ชุมชนแออัด เขตหนองแขมซึ่งพบว่าวัฒนธรรมของชุมชนและเครือข่ายทางสังคมของคนในชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญใน การสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งภายในชุมชนที่ต้องการจะพัฒนาวิถีชีวิตให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อค้นพบที่ว่ากระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีปัจจัยที่ส่งผลคือการขับเคลื่อนโดยดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ทุนทางชุมชน การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเองและการขับเคลื่อนโดยประสานภาคี

การพัฒนา นั้น หน่วยงานภาครัฐ และส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาแก่ชุมชนต่างๆ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนชุมชนให้เป็นรูปธรรม ด้วยการนำไปสร้างหรือพัฒนาเป็นรูปแบบการฝึกอบรม หรือรูปแบบการพัฒนาที่น่าปัจจัยทั้ง 4 ด้านนี้เป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนา โดยเฉพาะการแสวงหาแนวทางให้ชุมชนเข้าใจและมีทักษะในการพัฒนาชุมชนตามปัจจัยต่างๆไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกิจกรรม การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย อันนำไปสู่การมีทุนทางชุมชนทางสังคมที่เข้มแข็งส่งผลต่อการพัฒนาแผนชุมชนสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการแสวงหารูปแบบที่จะนำปัจจัยที่ค้นพบทั้ง 4 ข้อไปทดลองใช้ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดา บุญญาศิริรักษ์. (2545). **ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อการพัฒนาในวิถีชีวิตของคอนจอนเมือง : ศึกษากรณี ชุมชนแออัด เขตหนองแขม. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ประเวศ วะสี. (2530). **การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.**
- วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์ และคณะ. (2546). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาทุนทางสังคมในฐานะปัจจัยการผลิตของเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.**
- วิทยากร เขียวกุล. (2550). **บันได 7 ขั้นไปสู่ความสุข. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2550, จาก [http:// witayakornclub.wordpress.com/2007/07/12/62/](http://witayakornclub.wordpress.com/2007/07/12/62/).**
- สมพงษ์ จิตระดับ สุธงศาตินิก. (2549. 22 มิ.ย.) **แผนฯ 10 สร้างภูมิคุ้มกันด้วยเศรษฐกิจพอเพียง. มติชน. หน้า 6.**
- สำนักงานคณะกรรมการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2552). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2552, จาก[http:// www.rdpb.go.th/rdpb/front/King.aspx](http://www.rdpb.go.th/rdpb/front/King.aspx).**

สิทธิณัฐ ประพุทธิติสาร. (2545) **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดแนวปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). **รายงานผลการศึกษาโครงการกำหนดดัชนีทุนทางสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

อมรวิชัย นาครทรรพ และ ปิยะมาศ เม็ดไธสง. (2543) **เอกสารวิชาการเรื่องการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการแกะสลักไม้ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Barbier Edward B. (1987). **The concept of Sustainable Economic Development : Environment Conservation**. Environmental Conservation. Vol.14 No.2, pp.101-110.

Becky. J. Brown, and other. (1987). **“Global Sustainability : Toward Definition” Environmental Management**.

Bollen, K.A. (1989). **Structure equations with latent variables**. New York : John Wiley & Sons.

World Commission on Environment and Development. (1987). **Our Common Future**. Oxford University Press, Oxford and New York.

